

TOMASZ WAWRZYŃIAK

Zaktualizowane i uzupełnione wydanie „Academii” powstało w oparciu o wydanie specjalne nr 1/3 z 2017 roku, opracowane przez zespół redakcyjny:

Jan Strelau

honorowy redaktor naczelny

Anna Zawadzka

redaktor naczelna, nauki humanistyczne

Katarzyna Czarnecka

zastępca redaktor naczelnej,

sekretarz redakcji

Agnieszka Kloch

nauki biomedyczne

Agnieszka Pollo

nauki ścisłe i techniczne

Jolanta Iwańczuk

nauki o Ziemi

Andrzej Figatowski

grafika

Andrzej Kozak

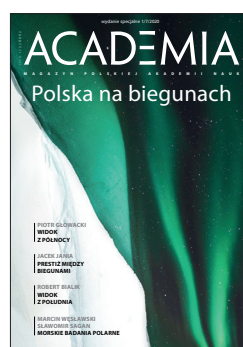
edycja zdjęć

Renata Modzelewska

redakcja językowa

Spis treści

Piotr Głowacki	WIDOK Z PÓŁNOCY	4
Jacek Jania	PRESTIŻ MIĘDZY BIEGUNAMI	12
Robert Bialik	WIDOK Z POŁUDNIA	14
Agnieszka Kruszevska	MYŚLENIE STRATEGICZNE	19
Agnieszka Skorupa	SAMOTNOŚĆ W ŚNIEGACH	20
Michał Łuszczuk	WIEDZA DLA CZTERECH MILIONÓW	23
Dagmara Bożek, Piotr Andryszczak	LATA ZIMNE, LECZ CIEKAWY	26
Jan Marcin Węśławski, Sławomir Sagan	MORSKIE BADANIA POLARNE	29
Krzysztof Zawierucha	KRÓTKA HISTORIA O PTAKACH, MORZU I ZIELONYM BLASKU SPITSBERGENU	32
Katarzyna Kasia	FILOZOFIA NA BIEGUNACH	36
Katarzyna Kłosińska	ZIEMIA NA BIEGUNACH	38

**MAGAZYN
POLSKIEJ AKADEMII NAUK**

wydanie specjalne 1/7/2020

ISSN 1733-8662

nakład: 1000 egz.

© Polska Akademia Nauk

Biurowo Upowszechniania
i Promocji Nauki
pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa

www.pan.pl
www.academia.pan.pl
academia@pan.pl

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

Magdalena Prokopowicz
redaktor naczelna

Jolanta Iwańczuk
nauki o Ziemi

Marcin Pietras
nauki biologiczne
i rolnicze

Weronika Chmielewska
projekt okładek

Justyna Orłowska
dziennikarz

Dominik Wódz
redakcja językowa

Andrzej Figatowski
grafika

**DG ART Agnieszka
Deluga-Górak**
edycja zdjęć

Druk:
Agencja Gimpo

RADA NAUKOWA

Jerzy Duszyński
prezes PAN
(przewodniczący)

Stanisław Filipowicz

Roman Słowiński

Grażyna Borkowska

Katarzyna Turnau

Roman Micnas

Witold Rużyłło

Antoni Rogalski

Henryk Szymczak

PIOTR ANDRYSZCZAK

Obszary polarne to niezwykle, magiczne miejsca – zimne, wietrzne, nieprzystępne. To krainy przez wiele miesięcy skute lodem, a mimo to tętniące życiem. Co powoduje, że przyciągają rzesze pasjonatów, uczonych, ludzi gotowych spędzić tam wiele miesięcy? Pragnienie przeżycia przygody? Możliwość poznania tajemnic przyrody, prawie nienaruszonej ingerencją człowieka?

Zawsze też zastanawia, dlaczego Polacy tak chętnie wybierają te miejsca na poligon swoich badań, dlaczego – choć tak odlegli terytorialnie – czujemy się częścią rodziny polarnej?

W 1957 roku utworzono Polską Stację Polarną Hornsund nad Zatoką Białego Niedźwiedzia w fiordzie Hornsund na Spitsbergenie, największej wyspie archipelagu Svalbard. Stację założyła wyprawa kierowana przez Stanisława Siedleckiego i do dziś – zarządzana przez Instytut Geofizyki PAN – służy nie tylko polskiemu, lecz także światowemu środowisku polarników. W 1977 roku założono stację naukową nad Zatoką Admiralicji na Wyspie Króla Jerzego w archipelagu Szetlandów Południowych, dziś zarządzaną przez Instytut Biochemii i Biofizyki PAN. Ostatnio w Instytucie Geofizyki PAN podjęto decyzję o rewitalizacji Stacji im. Antoniego Bolesława Dobrowolskiego w Oazie Bungera we Wschodniej Antarktydzie, przekazanej Polsce w 1959 roku, ale od lat pozostającej w zupełnej hibernacji. Jeśli do tego dodamy prace na morzu prowadzone ze statku Oceania Instytutu Oceanologii PAN, to Polska Akademia Nauk staje się naprawdę istotnym globalnie graczem w badaniach obszarów polarnych. Nie można również zapomnieć o stacjach prowadzonych przez różne ośrodki akademickie – Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej i Uniwersytet im. Adama Mickiewicza – wszystkie ulokowały swoje placówki badawcze w różnych rejonach Spitsbergenu.

Ta bogata infrastruktura i zapał wielu niezwykłych ludzi przyczyniły się do rozwoju wielu dziedzin nauki w Polsce. Nasi badacze obszarów polarnych cieszą się olbrzymią renomą na arenie międzynarodowej, są prekursorami wielu odkryć, o których przeczytają Państwo na dalszych stronach. Sprzyja temu współpraca uczonych z ponad 20 ośrodków akademickich i instytutów badawczych. Ten olbrzymi potencjał sprawia, że polscy uczeni uczestniczą w wielu międzynarodowych programach, często je koordynując. To w polskich stacjach stawiają pierwsze kroki młodzi uczeni z całego świata. Mamy zresztą znakomitą ofertę dla adeptów nauki – to w Polsce powstały unikatowe interdyscyplinarne studia doktoranckie, podczas których studenci badają środowisko przyrodnicze Arktyki i Antarktyki.

Obszary polarne to miejsca, w których badane są zjawiska, procesy o fundamentalnym znaczeniu dla zrozumienia całego geosystemu ziemskiego. Wpływ przyspieszonych zmian klimatu w Arktyce na inne obszary Ziemi, procesy zachodzące w środowisku biotycznym i abiotycznym w tych regionach pozwalają na ulepszanie scenariuszy klimatycznych dla całego globu i powodują, że zainteresowanie tymi obszarami wciąż rośnie. Ten numer „Academii” przybliży Państwu badania, a także ludzi, którzy poświęcili swoje życie poznaniu tych zimnych rejonów.

JAKUB OSTALOWSKI

PROF. PAWEŁ ROWIŃSKI

WICEPREZES POLSKIEJ AKADEMII NAUK